

Svätá Štyridsiatnica

Pôst je daromný,
ak nekorešponduje so
skutočným obrátením
srdca

str. 4

Prosba o netoleranciu

Prorocké slová bývalého
svätiakeho newyorského
biskupa ctihodného
Fultona J. Sheena

str. 10

Dôstojnosť slova

Španielsky spisovateľ
a mysliteľ José Ortega
y Gasset sa zamýšľa nad
krehkosťou slova

str. 16

Ticho človeka

Všetko veľké sa začína v tichu. A aj sa končí. Je ticho pred básňou, je ticho po nej. Je ticho pred narodením, je ticho po smrti. Ten hluč a virvar medzi tým, to je život. Život človeka.

Na konci ticha začína sa človek – píše básnik. Buď *homo consumens*, alebo *homo sapiens*. Pascalovsky povedané: Na ktorú z alternatív stavíš?

Hoci je to nadčasová otázka, teraz, v pôstnom období, je vysoko aktuálna. Toto obdobie totiž nespočíva v prvotnej mníšskej askéze, v ukladaní si ťažkých pôstov, v nosení drsných či pichľavých vecí, o kajúcnych pásoch ani nehovoriac... Človek nepotrebuje náhradnú sebatryzeň, dolorizmus. Na druhej strane však nesmie pôst rozriediť len na nekonzumovanie mäsa v predpísaných dňoch.

Poslanie pôstu je iné. Má totiž, paradoxne, človeka nasýtiť. Má nasýtiť jeho ducha. Niekdajšia prísna, miestami až bolestná askéza sa v súčasnosti mení. Umŕtvovanie skôr spočíva v zbavovaní sa rýchlosti, hurhaju, stresu, všade prítomného hluč. „Askéza je len metóda v službe života a musí sa prispôbiť novým potrebám,“ hovorí Alessandro Pronzato.

Spomaliť sa, stíšiť sa. Na prvý pohľad také jednoduché, priam nenáročné, skoro až smiešne. Pre dávneho mnícha určite. Ale aj pre človeka 21. storočia? Je schopný *homo consumens* prijať za svoje stredoveké príslovie: *Silentium pulcherrima coeremonia* (ticho je najúžasnejšia slávnosť)?

Pozor, neunáhľime sa s odpoveďou! Aj keď sa zdá, že mu ticho naháňa strach, nedá mu spať, ba ho až mrazí, no, človek „si nikdy vo svojich dejinách nezabudol určitý čas a niekedy aj priestor na internú nevyhnutnosť, na zastavenie a rozmýšľanie o sebe“ (Milan Rúfus). A nech nás ani nemätie zdanie, či takmer istota, že *homo consumens* rezignoval „na internú nevyhnutnosť“. Stačí sa totiž len spýtať seba samého: Môžem sa pochváliť, že som si istý, že nepatrím do kategórie *homo consumens*? Určite nemám strach z toho, že ticho ma núti skladať znepokojujúce účty samému sebe?

Je to divné, ale zrazu nastalo – ticho. Trochu rozpačité, trochu zahanbujúce, ale predsa len ticho. No „len v tichu sa môže pravda ujať a zapustiť korene“ (Antoine de Saint-Exupéry).

Na začiatok možno stačí aj takéto roztrasené ticho. Aj pri ňom sa totiž dá aspoň na chvíľu nazrieť do úžasnej priepasti vlastnej hĺbky. A nič to, že len ukradomky, ponad okraj. Tá hĺbka mi už viac nedá spať. Ohuruje, láka, mámi. Akosi cítim, že len

Odilon Redon: Kristus v tichu

v jej tichu sa uskutočňuje skutočné poznanie. Len v nej nájdem pravdu. Nájdem seba. A Boha.

Na konci ticha začína sa človek. Najmä *homo sapiens*, človek rozumný.

Ale ten, priateľ môj, ten sa rodí dlho.

PAVOL PRIKRYL

Myšlienka čísla:

Je treba stále udržiavať v bdelom stave to, čo je v človeku veľké, a obracať človeka k jeho veľkosti.

Antoine de Saint-Exupéry

25marec.sk

fórum života

forumzivota.sk

4life.upc.uniba.sk

DEŇ POČATÉHO DIEŤAŤA JE AJ TVOJÍM SVIATKOM

*Všetko
najlepšie
k tvojim počatím!*

Páter Federico Lombardi, SJ, hodnotí súčasné pôsobenie v Cirkvi Benedikta XVI.

Svätý starec

Snímka: FB

Pred tromi rokmi, 28. februára o 20. hodine ukončil svoju pápežskú službu Benedikt XVI. Odvtedy žije v ústraní, v tieni svätopeterskej kupoly, „životom modlitby za Cirkev“, ako pri svojom odchode sľúbil. O nebyvalom rozhodnutí Benedikta XVI. poskytol rozhovor Rádiu Vatikán páter Federico Lombardi, SJ, (na snímke), ktorý na konci februára, po 26 rokoch, odišiel nielen z rozhlasu, ale aj z funkcie jeho generálneho riaditeľa, no vo funkcii hovorca Svätej stolice zostáva naďalej.

Mnohí si po Benediktovom oznámení kládli otázku, ako asi bude vyzerat' nečakaný súbeh dvoch pontifikátov. Teraz je už zrejmé, že obavy – skôr na strane expertov ako Božieho ľudu – boli prehnané...

Áno, z tohto hľadiska mi bolo úplne jasné, že nie je vôbec nijaký dôvod na obavy.

Prečo?

Pretože v pápežstve ide o službu, a nie o moc! Ak sa na problémy pozeráme cez prizmu moci, je zrejmé, že dvaja ľudia môžu mať problém v súžití, pretože vzdať sa moci a zároveň žiť vedľa svojho nástupcu môže byť náročné. No ak je všetko výlučne vecou služby a človek, ktorý naplnil svoju službu pred Bohom, úplne vedome prenecháva kormidlo tejto služby inému človeku, ktorý v úlohe služobníka a s plnou slobou

svedomia vykonáva túto úlohu, podobný problém vôbec nenastáva! Medzi Božími služobníkmi, ktorí hľadajú dobro Božieho ľudu v službe Pánovi, je hlboká duchovná solidarita.

Pápež Benedikt sa lúčil s tým, že bude pokračovať v službe Cirkvi svojou modlitbou...

Áno. A pridalo by som malú osobnú spomienku. Vždy, keď som pri niekto-rej z audiencií prichádzal pápeža pozdraviť, dával mi – ako je zvykom – ruženicu... A keď mi ho podával, hovorieval: „Aj kňazi si majú pripomínať, že sa majú modliť.“ Nikdy na to nezapudnem. Týmto prostým spôsobom totiž vyjadroval svoje presvedčenie a pozornosť k miestu modlitby v živote, tiež a najmä v živote tých, ktorí majú zodpovednú úlohu v službe Bohu. Benedikt XVI. bol teda bezpochyby vždy

mužom modlitby, a to po celý svoj život, a pravdepodobne si prial viac času, v ktorom by sa mohol plnšie a hlbšie oddať modlitbe. A to je čas, ktorý teraz prežíva.

Na druhej strane v živote pápeža Benedikta XVI. nechýbajú momenty stretnutí aj – ako vieme – s pápežom Františkom. Čo hovoríte o tejto skrytej, ale vôbec nie izolovanej dimenzii života Josepha Ratzingera?

Myslím si, že by sme si mali vari lepšie povšimnúť, že žije diskkrétne, že jeho život nemá verejnú dimenziu. To však neznamená, že by žil v izolácii, uzavrený v prísnej klauzúre. Jeho život sa podobá životu starého rehoľníka: skladá sa z modlitby, rozjímania, čítania, korešpondencie, z rozhovorov a stretnutí s ľuďmi, ktorí sú mu blízki, s ktorými sa rád stretáva a udržuje dialóg, s tými, ktorí ho žiadajú o radu či o duchovnú blízkosť. Je to teda život človeka duchovne bohatého, s veľkými skúsenosťami, ktorý udržuje diskkrétne vzťahy s druhými... Do týchto vzťahov patria aj kontakty s jeho nástupcom, pápežom Františkom, ku ktorými patria – ako vieme – aj okamihy osobných stretnutí, rozhovorov... Prvý ide navštíviť druhého a naopak.

Vy ste sledovali Benedikta XVI. po celý jeho pontifikát. Čo vám hovorí v duchovnej rovine?

Prítomnosť pápeža Benedikta XVI. cítim výrazne ako silnú duchovnú silu, ktorá nás sprevádza, dodáva pokoj...

Myslím na veľké osobnosti starcov v dejinách Cirkvi a v posvätných dejinách. Všetci máme pred sebou napríklad Simeona z Lukášovho evanjelia, ktorý prijíma Ježiša v chráme a s radosťou hľadá na svoj večný osud i na osud celej komunity, ktorá kráča po tejto zemi. Všetci si uvedomujeme, akou veľkou hodnotou sú starí ľudia plní múdrosti, viery a pokoja. Sú skutočne veľkou oporou pre mladších, aby kráčali s dôverou a nádejou do budúcnosti.

A tým je pre mňa – a myslím si, že pre celú Cirkev – Benedikt XVI.: Veľký múdry starec – ba pokojne môžeme dodať svätec, ktorý žije v pokoji – pretože keď ho vidíte, má svoju vnútornú krásu a budí dojem hlbokého duchovného pokoja. Zachoval si svoj obvyklý úsmev, ktorý poznáme z krásnych momentov stretnutí s ním, a všetkých nás nabáda pokračovať v ceste s dôverou a nádejou.

-red-/RV

Pôst a zdržanlivosť sú daromné, ak nekorešpondujú so skutočným obrátením srdca

Svätá Štyridsiatnica

Veľký pôst, teda Štyridsiatnica je štyridsaťdňové pôstne obdobie prípravy zamerané na Veľkú noc, ktorá sa v Gréckokatolíckej cirkvi nazýva Pascha.

Ked' sa postíš od jedál, duša moja, bez toho, aby si sa očistovala od vášni, nadarmo sa raduješ zo zdržanlivosti, pretože ak sa tá nestane pre teba príležitosťou k polepšeniu, si v nenávisť u Boha ako klamárka a stávaš sa podobnou vierolomným démonom, ktorí nikdy nejedia. Nerob zbytočným pôst tým, že hrešíš, ale zostaň neústupná k nezriadeným hnutiam, uvedomujúc si, že stojíš pri ukrižovanom Spasiteľovi, alebo presnejšie, že si ukrižovaná spolu s Tým, ktorý bol za teba ukrižovaný, volajúc k nemu: spomeň si na mňa, Pane, keď prídeš do svojho kráľovstva.

Tento tropár tretieho týždňa predpôstného obdobia v byzantskej tradícii zhrňuje výstižným spôsobom to, čím je pôstne obdobie v ktorejkoľvek kresťanskej tradícii: pôst a zdržanlivosť sú daromné, ak nekorešpondujú so skutočným obrátením srdca.

OD APOŠTOLSKÝCH ČIAS

V Cirkvi je ustanovených takmer 180 pôstnych dní: približne 50 piatkov (podľa dávneho zvyku aj takmer 50 stried),

štyri adventné týždne, 40-dňový veľký pôst.

História Štyridsiatnice siaha do čias apoštolov. Už v starokresťanskom spise *Didache (Učenie Dvanástich apoštolov)* z roku 90, to znamená z čias, keď ešte žil apoštol Ján a prvá poapoštolská generácia, sa píše o praxi pôstu toto: „Nech vaše pôsty nie sú s pokrytami. Oni sa postia druhý a piaty deň po sobote (pondelok a štvrtok). Vy sa však postite vo štvrtý a v prípravný deň (streda a piatok).“

Teda už v prvom storočí zachovávali kresťania pôstne dni. Rovnako nás o tom učí sv. Epifanos a iný starokresťanský disciplinárny spis *Apoštolské konštitúcie* vysvetľujú: „Pán nám prikázal postiť sa v stredu a piatky. V stredu preto, že vtedy sa zhromaždila veľrada aby odsúdila nášho Pána, a v piatok, lebo v tento deň pretrpel smrť pre našu spásu.“ Dodnes sú centrálnymi dňami pôstu práve Popolcová streda a Veľký piatok.

Už prví kresťania si v deň židovskej Paschy pripomínali Kristovo utrpenie a smrť a v tento deň dodržiavali pôst.

Podľa historických prameňov tzv. paschálny pôst dodržiavali niektorí jeden deň, iní dva dni, niektorí ešte dlhšie. V 2. a 3. storočí sa postupne pôst presunul na obdobie pred Paschou, tzv. predpaschálny pôst. V 3. storočí v niektorých cirkvách predpaschálny pôst trval celý týždeň. Tento týždeň v súčasnosti nazývame Strastný týždeň (alebo Veľký týždeň) a je to týždeň pred Veľkou nocou.

Koncom 3. storočia už veľký pôst trval do 40 dní. Od 4. storočia máme prvé jasné svedectvá o štyridsaťdennom predpaschálnom pôste (Nicejský koncil). Hoci v 4. storočí sa už Štyridsiatnica ustálila v Cirkvi na Východe i na Západe, nemala ešte presný názov a nebola zavedená jednotne. Na Západe sa Veľkopôstne obdobie rozšírilo neskôr ako na Východe.

TRIODION

V byzantskej tradícii obdobie desiatich týždňov, ktoré predchádzajú Paschu, nazývame *Triodion*. Názov označuje tri biblické ódy, ktoré sa spievajú na utierni, a obsahuje predpôstne a pôstne obdobie.

Predpôstne obdobie je spoločné všetkým kresťanským liturgickým tradíciám, od byzantského triodionu, cez Nivivský pôst sýrskej cirkvi a Jonášov pôst

koptov až po Sedemdesiatnicu v starej latinskej tradícii.

Vlastný Veľký pôst má štyridsať dní – od pondelka prvého týždňa až do piatku pred Kvetnou nedeľou (Nedeľou paliem) – a rozvíja týždne od pondelka do nedele, ponúkajúc týždennú cestu v ústrety nedeli, tak ako sám Veľký pôst je cestou k Pasche.

Okrem toho jasne rozlišuje medzi sobotou a nedeľou a ostatnými dňami: v tie prvé sa slávi božská liturgia (v nedeľu s anaforou sv. Bazila Veľkého, v sobotu s anaforou sv. Jána Zlatoústeho), zatiaľ čo počas pracovných dní sú predpísané len modlitba časolovu, v stredu a piatok sa k večerni pripája liturgia vopred posvätených darov, totiž prijímanie Tela a Krvi Pána premenených v predchádzajúcu nedeľu.

BEZ KVETOV

Podľa Pôstnej disciplíny Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku (schválila ju Radou hierarchov) je prvý deň Štyridsiatnice a piatok Veľkého týždňa (Veľký piatok) prísny alebo strohý pôst, t.j. platí zdržanlivosť od mäsa, mlieka a vajec, pričom je dovolené raz za deň sa najesť do sýta a najviac dva razy za deň sa pripúšťa malé občerstvenie. Počas Štyridsiatnice sa v stredu a piatky zachováva zdržanlivosť od mäsa.

V pôstnom období sa oltáre nezdobia kvetmi. Počas celej Štyridsiatnice sa používa tmavočervená liturgická farba bohoslužobných rúch a oltárnych plachiet.

Liturgický poriadok pre tých, ktorí sa modlia liturgiu hodín (predovšetkým mnísi v monastieroch) predpisuje, že počas Štyridsiatnice sa za jeden týždeň postupne pomodlia dvakrát celý žaltár (150 žalmov), ktorý je rozdelený na menšie celky.

SYMBOLIKA ČÍSLA 40

Podľa starodávnej tradície sa soboty a nedele vo východnej cirkvi nepovažujú za pôstne dni. Aby sa dosiahlo číslo 40, pôst sa predĺžil zo šiestich na sedem týždňov. Západná (latinská) cirkev mala šesťtýždenné veľkopôstne obdobie, nakoľko aj sobotu počíta do pôstnych dní. Veľký pôst mal teda aj na západe iba 36 dní. Aby sa dosiahlo plných 40 dní pôstu, západná cirkev v 7. storočí pridala ešte štyri dni na začiatok pôstu. Západná cirkev začína svoje veľkopôstne obdobie na Popolcovú stredu; východná o dva dni skôr.

Vo východnej cirkvi trvá pôst prakticky 36 a pol dňa. Sedem týždňov pôstu bez sobôt a nedeľ tvorí 35 dní. K tomu treba prirátat Veľkú sobotu a polo-

Kráľ Abgar s obrazom Ježiša, 10. stor.

vicu noci pred sviatkom Paschy, ktorá sa tiež ešte považuje za pôstny čas. Aj preto napríklad v západnej cirkvi, v regiónoch, kde je zvyk svätiť na Veľkú noc jedlá, sa veriacim dovoľuje požívať tieto posvätené jedlá už v sobotu večer, kým vo východnej cirkvi až na veľkonočnú nedeľu ráno. Veľký pôst v Gréckokatolíckej cirkvi teda predstavuje jednu desatinu roka.

Podľa inej interpretácie prvých päť týždňov Veľkého pôstu a päť dní šiesteho týždňa spolu dávajú 40 dní pôstu. Tak počítali 40-dňový pôst v Kyjevsko-pečerskej lavre. A práve šesť týždňov – nevynímajúc soboty a nedele – sa počítalo spolu. Ale aby nebolo 42 pôstnych dní, posledný deň Veľkého pôstu sa počítal piatok pred Lazarovou sobotou. V tento deň, ako hovorí letopisec, sa končí 40-dňový pôst. Strastný (Veľký) týždeň sa už nepočíta do Svätej Štyridsiatnice.

Číslo 40 má podobne ako čísla 3, 7, 9 už od najstarších biblických čias symbolický význam. Preto sa dostalo do predpaschálneho pôstu skôr v symbolickom ako doslovnom chápaní. V *Starom zákone* sa spomína 40-dňová potopa, 40-ročné putovanie Izraela po púšti, 40-denný pôst Mojžiša predtým, ako dostal od Boha tabule Zákona, či 40-

dňové putovanie proroka Eliáša na vrch Horeb.

V *Novom zákone* na štyridsiaty deň Jozef a Mária priniesli dieťa Ježiša do chrámu, Ježiš sa 40 dní postil na púšti a po svojom vzkriesení sa zjavoval 40 dní na zemi.

KAJÚCE TEXTY

Byzantský Veľký pôst je obdobím, ktoré má veľmi bohatý výber biblických textov: žalmy i čítania – v hymnografii aj v čítaniach cirkevných otcov. Liturgické texty Štyridsiatnice majú modlitebný a kajúci charakter. Zameriavajú sa na podstatu telesného a duchovného pôstu, ako vyjadrenia ľudskej pokory, ducha modlitby, milosrdenstva, a poukazujú na význam pôstu v dejinách spásy.

V štyroch nedeliach predpôstného obdobia nachádzame veľké témy, ktoré poznačia priebeh Veľkej štyridsiatnice: pokora (Nedeľa mýtnika a farizeja); návrat k milosrdnému Bohu (Nedeľa márnotratného syna); posledný súd (Mäso-pôstná nedeľa – o Kristovom súde), odpustenie (Syropôstna nedeľa – o vyhnaní prarodičov z raja). V túto poslednú nedeľu sa spomína na vyhnanie Adama z raja kvôli hriechu, ale vo Veľkom pôste sa začína cesta jeho návratu, kto-

rý vyvrcholí tým, že sám Kristus v paschálnom tajomstve zostúpi do podsvetia a dá mu svoju ruku, aby ho vyzdvihol zo smrti a priviedol ho späť do raja, ktorý sa takmer personifikuje v modlitbe Cirkvi. Na konci večierne štvrtej nedele (syropôstnej) sa slávi obrad odpustenia, ktorým sa začína veľký pôst.

PÄŤ NEDIEL

Veľký pôst trvá štyridsať dní, má päť nediel. V každej vidíme dvojaký aspekt: na jednej strane biblické čítania, ktoré pripravujú na krst, na druhej strane historické a hagiografické aspekty.

V nedeľu ortodoxie povolanie Filipa a Natanaela je modelom povolania každého ľudského bytia a slávi sa víťazstvo ortodoxie nad ikonoklazmom a znovunariadenie uctievanie ikon.

V nedeľu svätého Gregora Palamu sa spomína viera ochrnutého uzdraveného Kristom.

Nedeľa povýšenia svätého Kríža je venovaná uctievaniu víťazného Kristovho kríža, ktorý sa slávnostne prináša do stredu chrámu a veriaci ho uctievať celý týždeň ako symbol víťazstva a radosti, nie utrpenia.

V nedeľu svätého Jána Lestvičnika (Klimaka/Rebríka), ktorý je vzorom askézy, sa slávi uzdravenie posadnutého démonom.

V nedeľu svätej Márie Egyptskej, ktorá je vzorom pokánia, sa slávi ohlásenie vzkriesenia. V sobotu piateho týždňa sa spieva hymnus Akatist, ktorý je oficiálnou modlitbou cirkvi venovanou Božej Matke.

VEĽKÝ TÝŽDEŇ

Šiesty a posledný týždeň Veľkého pôstu, ktorý je nazývaný kvetný (palmový), má v centre svojej pozornosti Lazára, Pánovho priateľa, od momentu jeho choroby až po jeho smrť a vzkriesenie. Liturgické texty nás približujú k tomu, čo sa plne zjaví počas dní Svätého veľkého týždňa, totiž že Božia láska k človeku, ktorá sa zjavila v Kristovi, je skutočnou a konkrétnou láskou.

Celý Veľký týždeň je orámovaný kontempláciou už blízkeho stretnutia Ježiša so smrťou, najskôr jeho stretnutia so smrťou priateľa a o týždeň neskôr jeho stretnutia s vlastnou smrťou. Liturgickým textom sa darí zatiahnuť nás do tejto Ježišovej cesty do Betánie, smerom do Jeruzalema. Vo východnej liturgii nikdy nie sme len divákmi, ale vždy aj účastníkmi a koncelebrantmi, sme prítomní v liturgii a v udalosti spásy, ktorú liturgia oslavuje. Večierňou Lazárovej soboty sa končí veľkopôstne obdobie.

Sv. Efrém Sýrsky, 10. stor. Nea Moni, Grécko

ALITURGICKOSŤ

Ide o ďalšiu charakteristickú črtu pre východnú cirkev. Eucharistia na východe má viac charakter slávenia, kým na západe sa viac pociťuje obetný charakter sv. omše. Preto v pôste východná cirkev obmedzuje toto slávenie len na soboty, počas ktorých si spomína na svojich zosnulých (tzv. zádušné soboty) a na nedele, ktoré sú dňom Pána, Veľkou nocou týždňa. Tieto dni nie sú pôstne čo sa týka liturgickej disciplíny. V týždni sa teda Eucharistia v pôste neslávila. Preto sa ustanovila tzv. Liturgia vopred posvätených darov, ktorá sa pripisuje sv. Gregorovi rímskemu pápežovi. Je to vlastne večiereň, pri ktorej sa rozdáva Eucharistia, ktorú kňaz konsekroval v predchádzajúcu nedeľu.

Súčasná prax Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku je, že Liturgia vopred posvätených darov sa slúži v stredu (pamiatka Pánovho umučenia) a piatky (pamiatka Pánovej smrti) Štyridsiatnice; v ostatné dni sa slúži sv. liturgia.

Kajúca modlitba Efréma Sýrskeho, Kánon sv. Andreja Krétskeho, Veľké povečerie a Liturgia sv. Bazila Veľkého (slúži sa v pôstne nedele) patria k typickým prvkom, ktoré dotvárajú atmosféru tohto obdobia.

MODLITBA SV. EFRÉMA

Modlitba sv. Efréma Sýrskeho je najrozšírenejšia veľkopôstna modlitba, lebo najvýraznejšie vystihuje podstatu liturgických pôstnych úkonov. Táto modlitba sa číta dvakrát na konci každej veľkopôstnej bohoslužby. Pri prvom čítaní modlitby nasleduje za každou prosbou hlboká poklona (tzv. metánia – veriaci si kľakne a hlavou sa skloní až k zemi).

Táto krátka a jednoduchá modlitba má vo veľkopôstnej bohoslužbe významné miesto, lebo jedinečným spôsobom vymenúva všetky negatívne a pozitívne prvky pokánia a predkladá takpovediac „zoznam“ individuálneho veľkopôstneho úsilia:

*Pane a Vládca môjho života, odožeň
odo mňa ducha zúfalstva, nedbanli-
vosti, mocibažnosti a prázdnych rečí.
Daruj mne, tvojmu služobníkovi, du-
cha čistoty, pokory, trpezlivosti a lás-
ky. Áno, Pane a Kráľu, daruj mi vi-
diť vlastné hriechy a neodsudzovať
môjho brata, lebo ty si požehnaný na
veky vekov, amen.*

Spracovane podľa www.grkatba.sk.
(Úvodná ilustrácia: Mandylion zo 17.
stor., Jankowce, Poľsko)

Nezabudli
ste si
predplatit'
VOX?

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com

0918 472 420

Pápež svätý Ján Pavol Veľký rozoberá pojem *milosrdenstvo* v starozákonných významoch

Neznámy: *Márnotratný syn*

Pápež svätý Ján Pavol Veľký vo svojej encyklike o Božom milosrdenstve *Dives in misericordia* venuje III. kapitulu pojmu *milosrdenstvo* v Starom zákone. Podľa neho je dôležité venovať sa genéze pojmu *milosrdenstvo* a pripomenúť si ju, „aby tým väčšmi zažiarilo milosrdenstvo, ktoré Kristus zjavil“. „Keď svojimi skutkami a slovami prejavoval milosrdenstvo, hovoril s ľuďmi, ktorí nielenže poznali pojem milosrdenstva, ale ako Boží ľud starej zmluvy vo svojich dlhodobých dejinách toto Božie milosrdenstvo zvláštnym spôsobom zakúsili. Túto skúsenosť malo celé spoločenstvo, aj jednotliví ľudia,“ píše v encyklike poľský pápež.

URČUJÚCI POJEM

„Milosrdenstvo nielenže patrí k samému pojmu Boha, ale určuje aj celý život izraelského národa a jeho jednotlivých synov i dcér: je podstatou nežného vzťahu k ich Pánovi, podstatou ich rozhovoru s ním,“ vysvetľuje Ján Pavol Veľký. V tomto ohľade majú všetky knihy *Starého zákona* pre milosrdenstvo veľké množstvo výrazov. „Azda by bolo ťažké hľadať v týchto knihách iba rozumovú odpoveď na otázku, čo je vlastne milosrdenstvo samo osebe. Predsa však slová, ktoré sa tam používajú, môžu nás o tom veľmi poučiť,“ upozorňuje Svätý Otec a dodáva, že v *Starom zákone* slová oslavujúce Pánovo milosrdenstvo sú si významom podobné, ale svojou zvláštnou náplňou sa od seba odlišujú.

Priamo v texte encykliky sa nevenuje rozboru starozákonných výrazov na

Milosrdenstvo – darujúca láska

Jubilejným rokom milosrdenstva, ktorý práve prežívame, pápež František kladie do stredu pozornosti milosrdného Boha, ktorý pozýva všetkých, aby sa vrátili k nemu. Pojem *milosrdenstvo* má dlhé a bohaté dejiny už od starozákonných čias.

pojem *milosrdenstvo*, ale v poznámkach rozoberá dva výrazy, medzi ktorými je jemný sémantický rozdiel. Sú to výrazy *hesed* a *rahamim*.

HESED

Slovo *hesed* môžeme preložiť ako *vnútorný cit dobroty*. Keď medzi dvoma ľuďmi vznikne táto dobrota, sú si navzájom nielen dobroprajní, ale súčasne aj navzájom verní na základe určitého vnútorného záväzku, teda na základe vernosti voči sebe samým. Ak *hesed* znamená *milosť* alebo *lásku*, to je výsledok práve tejto vernosti. To, že tento záväzok má povahu nielen mravnú, ale takmer právnickú, na veci nič nemení.

Keď sa v *Starom zákone* slovo *hesed* vzťahuje na Pána, deje sa to vždy vzhľadom na zmluvu, ktorú Boh uzavrel s Izraelom. Táto zmluva bola zo strany Boha darom a milosťou pre Izraela. Keďže však táto zmluva, uzavretá s Bohom, primeraným spôsobom zaväzovala, aby bola zachovávaná, slovo *hesed* nadobudlo určitý právnický význam. Keď Izrael zmluvu porušil a jej podmienky neplnil, Boh už nebol ňou viazaný na právnickom podklade. A práve vtedy *hesed*, keď už nemá právnu záväznosť, vtedy sa prejavuje podľa svojho hlbšieho zmyslu, vo svojom pôvodnom význame, totiž ako darujúca láska, ako láska, ktorá je silnejšia než zrada, ako milosť, ktorá je mocnejšia než hriech.

Táto vernosť k nevernej „dcére môjho ľudu“ (porov. Nár 4,3,6) je vlastne vernosť Boha k sebe samému. Vysvitá to najmä z častého používania dvojitého výrazu *hesed we'e met* (t. j. *milosť a vernosť*), ktorý možno považovať za hendiadys (rečnická a stylistická figúra, pri ktorej sa jeden obsah vyjadri dvoma slovami, zviazanými spojkou, napr. „dnes a denne“ či „strach a hrôza“ – pozn. red.) (porov. Ex 34,

6; 2 Sam 2,6; 15,20; Ž 25,10; 40,11 n; 85,11; 138,2; Mich 7,20). „*Dom Izraela, nie kvôli vám budem konať, ale pre svoje sväté meno*“ (Ez 36, 22). Preto Izrael, hoci je obťažovaný vinou porušenia zmluvy a neodváža sa už žiadať Božie *hesed* na základe zákonnej spravodlivosti, predsa môže a má vytrvať v nádeji a v dôvere, že ho dosiahne, keďže Boh zmluvy koná vlastne podľa svojej lásky. Výsledkom tejto lásky je odpustenie, navrátenie milosti a obnovenie vnútornej zmluvy.

RAHAMIM

Druhé slovo, ktoré sa v reči *Starého zákona* používa na vyjadrenie milosrdenstva, je *rahamim*. Trocha sa odlišuje od významu slova *hesed*. Lebo kým *hesed* znamená vernosť k sebe samému a záväznosť zodpovedať sa svojej láske (sú to v určitom zmysle mužské vlastnosti), *rahamim* už svojím spôsobom označuje materinskú lásku (*rehem* je vlastne materiné lono). Z hlbokého a pôvodného zväzku a spojenia matky s dieťaťom vzniká voči nemu zvláštny vzťah, totiž jedinečná láska. Túto lásku možno nazvať v každom ohľade nezištnou a nijako nezaslúženou; zakladá sa akosi na vnútornej nutnosti, je požiadavkou srdca. Je teda akoby „ženským“ variantom mužskej vernosti k sebe, ktorá sa označuje slovom *hesed*.

Na tomto psychologickom základe nadobúda *rahamim* rozličné prejavy, ako sú dobrota, nežnosť, trpezlivosť, zhovievavosť, to znamená ochotnú vôľu odpustiť.

Starý zákon skutočne pripisuje Bohu tieto vlastnosti, keď na neho vzťahuje slovo *rahamim*. U Izaiáša čítame: „*Môže matka zabudnúť na svoje nemluvná a nezľutuje sa nad synom svojho lona? A keby aj ona zabudla, ja nezabudnem na teba*“ (Iz 49,15). Táto láska, ktorá je vzhľadom na tajomnú silu materstva

verná a nepremožiteľná, sa naznačuje v *Starom zákone* rozličným spôsobom: ako oslobodenie od nebezpečenstva, najmä od nepriateľov, ako odpustenie hriechov – či už jednotlivých ľudí alebo i celého Izraela –, konečne ako pevná vôľa splniť prísľuby a nádeje, vzťahujúce sa na posledné veci, a to aj napriek všetkej ľudskej nevernosti, ako čítame u Ozeáša: „*Vyhojím ich poranenia, milovať ich budem vďačne, lebo môj hnev sa od nich odvráti*“ (Oz 14,5).

HÁNAN, HÁMAL, HÚS

Okrem toho sa v *Starom zákone* nachádzajú aj iné výrazy, ktoré sa rozličným spôsobom vzťahujú na tú istú základnú myšlienku. No vyššie spomenuté dva výrazy si zasluhujú zvláštnu pozornosť. V nich sa jasne ukazuje ich pôvodný antropomorfný aspekt: autori posvätej *Biblie* totiž v úvahách o Božom milosrdenstve používajú výrazy, čo zodpovedajú vedomiu a skúsenosti ľudí príslušnej doby. Grécke slová v preklade *Septuaginty* vykazujú menšiu rozmanitosť než hebrejský text, a preto nevyjadrujú všetky jemné sémantické odtenky, ktoré sú vlastné pôvodnému textu. Bez ohľadu na túto okolnosť *Nový zákon* nadväzuje na bohatstvo a hĺbku, ktorými sa vyznačoval už *Starý zákon*.

Takto prijímame akoby z dedičstva *Starého zákona*, v určitom súhrne, nielen hojnosť výrazov, ktoré tieto knihy používajú na vyjadrenie Božieho milosrdenstva, ale aj vlastnú a zrejme antropomorfnú „psychológiu“ Boha: to-

Yoram Raanan: *Boh Izraela*

tiž obraz jeho starostlivej lásky, ktorá oproti zlu a zvlášť oproti hriechu jednotlivého človeka i všetkého ľudu sa prejavuje ako milosrdenstvo. Tento obraz sa utvára nielen na základe slova *hánan*, ktoré má skôr všeobecný zmysel, ale aj podľa významu slov *hesed* a *rahamim*. Slovo *hánan* vyjadruje širší pojem: znamená uistenie o milosti, v čom je zahrnutá takrečeno stála ochota k veľkodušnosti, dobroprajnosti a zhovievavosti.

Okrem týchto základných sémantických prvkov je pojem *milosrdenstvo* v *Starom zákone* obsiahnutý aj v slove *hámal*, ktoré pôvodne znamená *ušetrit'* (*porazeného nepriateľa*), ale aj pre-

javiť milosrdenstvo a súciti, takže vyjadruje prijatie na milosť a odpustenie viny. Podobne aj slovo *hús* znamená milosrdenstvo a súciti, no predovšetkým v zmysle citovom. Tieto slová sa však v textoch posvätej *Biblie* zriedkavejšie používajú na vyjadrenie milosrdenstva. Pritom si zasluhuje pozornosť už spomenuté slovo *'emet*, čo znamená predovšetkým *pevnosť, istotu*, v gréckom preklade *Septuaginty* však *pravdu*; okrem toho znamená *vernosť*, takže vykazuje zhodu s vlastným sémantickým významom slova *hesed*.

-red-

(Spracované podľa encykliky sv. Jána Pavla II. *Dives in misericordia*)

PriestorNet

NÁBOŽENSTVO
KULTÚRA
SPOLOČNOSŤ

priestornet.com

Prorocké slová bývalého svätiačeho newyorského biskupa ctihodného Fultona J. Sheena

Prosba o netoleranciu

V roku 1931 vyšla v New Yorku kniha *Old Errors and New Labels*, v ktorej okrem iného bola aj esej *Prosba o netoleranciu* kňaza, budúceho biskupa a arcibiskupa, FULTONA JOHNA SHEENA. Esej už vtedy vyvolala ohlasy, pre svoj nadčasový, priam prorocký rozmer je vysoko aktuálna aj teraz.

Hovori sa, že Ameriku sužuje netolerancia. Nie je to tak. Trpí toleranciou. Toleranciou dobra aj zla, pravdy aj omylu, čnosti aj hriechu, Krista aj rozkladu. V našej krajine nevládne ani tak neznášateľnosť ako skôr voľnomyšlienkarstvo. Človek, ktorý si dokáže správne zrovnať veci v hlave tak, ako si vie ustlať posteľ, sa označuje za úzkoprseho či fanatika, no ten, ktorý má v myšlienkach rovnaký zmätok, ako jeho neschopnosť nakladať so svojim časom, sa nazýva tolerantný a slobodomyselný.

Neznášateľný je ten, kto odmieta čokoľvek bezdôvodne prijať; slobodomyselný ten, kto prijme všetko z akéhokoľvek dôvodu bez toho, aby zisťoval, či je na to vôbec správny dôvod. Pravda, občas sa dožaduje spresnenia, ale je to spresnenie podľa vedeckých, a nie logických meradiel. Porucha, ktorá sa prejavuje zmieneným voľnomyšlienkarstvom, je duševná, a nie mravná. Svedčia o tom tieto tri veci: sklon riešiť problémy slovami, a nie argumentmi, bezvýhradná ochota uznať za autoritu kohokoľvek vo veci náboženstva, a nakoniec – láska k novotám.

ZVLÁŠTNÁ MÓDA

Veda o náboženstve má právo prihovárať sa prostredníctvom svojich hovorcov rovnako, ako majú toto právo aj ďalšie vedy, fyzika alebo astronómia, ktoré sa prihovárajú ústami tých, ktorí sa nimi zaoberajú. Náboženstvo je veda, hoci niektorí chcú z neho urobiť len obyčajný cit. Náboženstvo má svoje zásady, prirodzené i zjavené, ktoré sú

vo svojej logike ešte zložitejšie než matematika. Ale falošný pojem tolerancie túto skutočnosť zatemňuje všetkým, ktorí, hoci sú netolerantní v najmalichernnejších životných maličkostiach, stávajú sa však tolerantnými vo svojom vzťahu k Bohu.

Tolerancia sa vzťahuje len na ľuď, ale nikdy nie na pravdu. Netolerancia sa, naopak, týka len pravdy, a nie ľuď.

Ďalším prejavom spomínanej poruchy myslenia, ktorá vyvoláva podivnú plesť voľnomyšlienkarstva, je natoľko silné zapálenie sa pre novoty, že dochádza k odmietaniu aj lásky k pravde. Pravda je obetovaná ironickým poznámkam, Kristovo božstvo titulkom v pondelňajších novinách. Množstvo súčasných kazateľov sa stále menej venuje kázaniu Krista ukrižovaného a oveľa väčšmi svojej obľúbenosti u veriacich. Nedostatok intelektuálnej chrbtice vedie k tomu, že obkroľmo si osedlávajú býka pravdy a osla nezmyslov, chvália katolíkov za „skvelú organizáciu“ a sexuológov za „otvorenú výzvu mladej generácii“. A keďže radšej ohýbajú kolena pred davom než pred Bohom, nemožno vari ani očakávať, že by sa pred súčasným Herodesom zastali Jána Krstiteľa. Na rozvody a život v smilstve nepoukáže nijaký a ničí varovný prst, nijaký hlas nezahrmí do uší boháčov,

aby vyriekol oné netolerantné Božie slová: „Nesmieš žiť s manželkou svojho brata!“ Namiesto toho počujeme: „Priatelia, časy sa zmenili!“ Kyseliny modernosti rozleptávajú skameneliny pravovernosti.

Viera v Boha, Kristovo božstvo, mravný zákon sa považujú za módnú vec, za pomínelnú záľubu. Táto nová tolerancia sa od nedávna týka samotnej pravdy, ako keby pravda bola naozaj nejaká móda, niečo na spôsob klobúka, a nie základ, ktorý je v tomto pripodobnení hlava.

PEVNOSŤ PRAVDY

Posledným tvrdením súčasného voľnomyšlienkarstva je, že pravda musí zodpovedať dobe, a preto sa má meniť podľa pomíňajúcich a meniacich sa chŕt okamihi. Ako chameleón si prispôbuje svoje farby prostrediu, ktoré ho obklopuje, tak by sa vraj mala meniť aj pravda, aby vyhovovala záchvevom a požiadavkám času. Povaha určitých vecí je však pevná, a o pravde to platí o to väčšmi. Pravde sa dá tisíc ráz odporovať, ale to len potvrdzuje, že je taká silná, že prežije tisíc útokov.

Keď niekto hovorí, že „ten tvrdí to, druhý zase ono, preto nijaká pravda nie je“, je to asi rovnako logické, ako keby Kolumbus došiel k záveru, že nijaká zem nie je, pretože mu niektorí hovorili, že „Zem je gulatá“, a iní vyhlasovali: „Zem je rovná.“ Tí, ktorí odmietajú meradlo objektívnej pravdy, sú ako tesár, ktorý by zahodil svoj meter a používal za mierku každý jednotlivý trám: nezostane im nič iné, čím by mohli me-

rať, len vždy prelietavá móda daného okamihu.

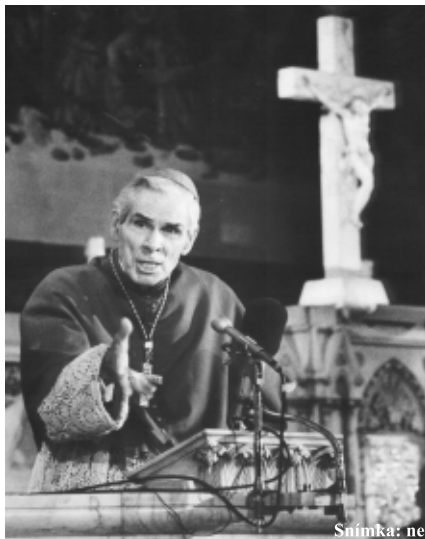
TRPIEŤ ZLO

Uchichotané nadšenie pre novotárstvo, precitlivená neposednosť vyšinutej mysle a neprirodzený strach z poriadnej porcie poctivého myslenia, to všetko dokopy spoluutvára skupinu nedovzdelaných, ale o to samofúbejších „slobodochov“, ktorí si myslia, že nie je nijaký rozdiel medzi Bohom ako Príčinou a Bohom ako „projekciou môjho ja“, ktorí stavajú na roveň Krista a Budhu, a potom rozširujú svoje voľnomyšlienkarstvo na širokú, až rozšafnú syntézu, čo nielen hovorí, že jedno kresťanské vyznanie je rovnako dobré ako druhé, ba dokonca až, že jedno svetové náboženstvo je rovnako dobré ako druhé.

Veľký boh „Pokrok“ sa teda povyšuje na oltáre módy a keď sa jeho zanietenejších uctievačov spýtate: „*Pokrok k čomu?*“, dostanete odpoveď: „*K väčšiemu pokroku.*“ Súdni ľudia sa zatiaľ divia, ako môže byť pokrok bez udania smeru a ako sa dá udať smer bez pevného bodu. A keďže hovoria o „*pevnom bode*“, tak sa o nich hovorí, že zaostávajú za dobou, zatiaľ čo oni v skutočnosti sú nad dobou, duševne aj duchovne.

Čo svet tvárou v tvár k tomuto voľnomyšlienkarstvu potrebuje, je netolerancia. Zdá sa, ako by svet úplne stratil schopnosť rozlišovať medzi dobrom a zlom. Niektoré hlavy sa domnievajú, že netolerancia je vždy zlá, pretože je, podľa nich, prejavom nenávisti a obmedzenosti. Tie isté hlavy veria, že tolerancia je vždy správna, pretože je prejavom lásky a veľkodušnosti.

Čo to teda je tolerancia? Je to postoj, keď z rozumných dôvodov trpíme zlo, čo nás vedie k tomu, že hamujeme svoj

Snímka: net

hnev alebo netrestáme zlo. Ale oveľa dôležitejšie je to, čoho sa tolerancia týka: Tolerancia sa vzťahuje len na ľudí, ale nikdy nie na pravdu. Netolerancia sa, naopak, týka len pravdy, a nie ľudí. Tolerancia sa týka chybujúceho, netolerancia chyby.

Amerika netrpí ani tak netoleranciou, teda neznášanosťou, ako toleranciou, teda ľahostajnosťou k pravde a omylu, a filozofickou nedbanlivosťou, ktorá sa vydáva za veľkodušnosť. Väčšiu toleranciu, pochopiteľne, treba, pretože nikdy nie je dosť lásky, ktorú by sme mohli prejavovať druhým. Sám náš Pán hovorí, aby sme milovali tých, ktorí nás ohovárajú, pretože neprestávajú byť ľuďmi. Nikde však nehovorí, že máme milovať ohováračie.

TEHLÝ CIRKVI

Cirkev nás v Kristovom duchu nabáda, aby sme sa modlili za tých, ktorí sa nachádzajú mimo Cirkvi, a prejavovali im väčšiu lásku. Je teda nutné prejavovať ľuďom lásku, najmä tým, ktorí sú mi-

mo stáda, ktorých treba láskou priviesť späť, aby bol jeden ovčieec a jeden Pastier. Máme vari Bohu, ktorý nevhliada tolerantne rovnostárskym zrakom na všetky náboženstvá, uprieť jeho meno „Múdrosť“?

Cirkev je Kristovým telom; ako stále viac premýšľala a prehlbovala samotné základy jeho učenia, zároveň rozvíjala aj ďalšie pravdy viery. Nikdy na tieto pravdy nezabudla, pamätala si ich a jej pamäť je tradícia. Dogmy Cirkvi sú ako pevné, poctivé tehly, s ktorými môže človek stavať, nie ako slama „náboženského prežitku“, ktorá sa hodí iba ak na spálenie. Cirkev bola a vždy bude netolerantná, pokiaľ ide o práva Boha, lebo heréza, omyl a nepravda sa netýkajú nejakých osobných názorov, ktorých by sa mohla vzdať, ale Božieho práva, o ktorom sa nezjednáva. Pravda je božská, blud je ľudský. Ak činí heretik pokánie, Cirkev ho prijme späť do pokladnice svojich duší, ale nikdy neprijme herézu do pokladnice svojej múdrosti. Pravda bude vždy pravdou, aj keď sa k nej nebude nikto hlásiť; a omyl bude vždy omylom, hoci by ho vyznávali všetci.

Postoj Cirkvi k tejto páľčivej otázke sa dá vysvetliť na príbehu dvoch žien, ktoré prišli za Šalamúnom, aby ich rozsúdil. Každá z nich vyhlasovala, že narodené dieťa je jej. Skutočná matka trvala na tom, že chce celé dieťa, alebo nič, pretože dieťa je ako pravda, nedá sa rozdeliť bez toho, aby nezomrela. Falošná matka naopak súhlasila s kompromisom. Bola ochotná nechať dieťa prepoliť. A dieťa by potom zo samej veľkodušnosti zomrelo...

(Medzitulky: redakcia)

INTELIGENTNÉ A PÚTAVÉ ČÍTANIE PRE ŽENU S OTVORENÝM SRDCOM...

MIRIAM

Vychádzame už 10 rokov!

www.miriam.sk
miriam@miriam.sk
+421 907 160 854

Slávny spisovateľ Gilbert Keith Chesterton vysvetľuje svoj životný postoj

Prečo nie som konzervatívcom

Pred mnohými rokmi som napísal knihu s názvom *Ortodoxia*. Nechcem sa tu zmieňovať o kontroverziách, s akými bola prijatá. Ale to slovo, ako slovo; ako pojem zo slovníka *Anglickej gramatiky* nie je samo osebe nezaujímavé. Použil som ho, pretože to bolo jediné slovo, ktoré mi prišlo na um na označenie niečoho, čo si ľudia mýlia niekedy s tradíciou a inokedy s konzervativizmom.

Je to označenie niečoho, čo môže byť staré a môže byť aj oficiálne. To niečo ale nie je správne preto, lebo je to staré, ani preto, lebo je to oficiálne. To niečo je správne iba preto, lebo je to správne.

Ranokresťanský mučeník sa pokladal za ortodoxného napriek tomu, že počas svojho života bolo staré a oficiálne očividne pohanstvo. Taký človek bude stále ortodoxný, dokonca aj teraz, keď sa pohanstvo znova valí svetom a tvári sa novo a revolučne. Ale kresťan nie je apriórne odmietavý voči všetkému, čo je nové a revolučné. Je si totiž vedomý, že aj jeho viera bola niekedy nová a revolučná. Práve zmätky medzi ortodoxiou a oficiálnosťou krivia mnohé diskusie.

Dokonca aj vtedy, keď je v tradícii pravda, musíme stále rozlišovať medzi tradíciou a pravdou. Predovšetkým sa musíme vyvarovať krčovitej obrany tradícií bez toho, aby sme brali do úvahy, či v oných tradíciách je skutočne pravda. Nie som si celkom istý, či som tradicionalista, ale som si celkom istý, že nie som konzervatívec.

NE-DANOSTNÁ DANOSŤ

Konzervatívec konzervuje výsledky všetkých vzbúr a rebélií. Ba dokonca, konzervatívec vzbury a nepokoje posmeľuje, mlčky totiž sľubuje, že bude konzervovať ich výsledky. Samotným odmietaním zmeny je nútený nasledovať všetky zmeny. V dôsledku je vlastne revolucionár, pretože nikdy nemôže byť kontrarevolucionár. Čokoľvek zvíťazilo v poslednej trme-vrme, musí považovať za dané. A to aj vtedy, ak podľa jeho poznania pravdy bola táto danosť ne-danosťou.

V anglickej politike sa táto groteska opakuje neustále. Rytieri kedysi umierali za kráľa, aby bránili jeho právomoci pred kradmou rukou parlamentu. Teraz ich urodzení potomkovia musia pietne chrániť právomoci parlamentu, aby mu ich neuchmatol kráľ. Keď sa títo urodzení páni usilovali brániť tradície šľachty proti úplne novým a hrubým požiadavkám kapitalistov a obchodníkov, uspela surovejšia sila. Jej úspech sa však obratom stal posvätným. Takže keď otcovia neuspeli v úsilí poraziť komercializmus, synovia boli povolani brániť kapitalizmus.

Nerád to konštatujem, ale napriec celým neskorým 19. storočím mal konzervativizmus sotva nejaké iné povinnosti ako brániť kapitalizmus. Táto zrada sa však začala už na začiatku 19. storočia. Totiž, aj keď si mnohí neoficiálni toryovia zachovali čosi z rytierskosti jakobitov, oficiálni toryovia ako Pitt a Peel boli presne takí istí komercialisti ako manchesterskí radikáli. A keď dáky skutočný tradicionalista ako Cobett túžil po návrate k ozajstným tradíciám staršieho Anglicka, okydali ho a uvrhli do žalára ako nebezpečného radikála.

Ako som však povedal, nijaká tradícia nie je sama o sebe dostatočnou zárukou pravdivosti. Sú tradície založené na mýtoch a tiež tradície založené na faktoch. A Cobettov apel na lojalnosť bol zároveň apelom proti mýtu. Pointou je paradox konzervácie: prosté odmietanie akýchkoľvek zmien jednoducho ospravedlňuje akúkoľvek zmenu.

PREMENY KRÁĽA VÁCLAVA

Na ilustráciu by sme si mohli vymyslieť takýto príbeh: v meste, na verejnom priestranstve, stojí socha ako dá-

ky artefakt civilizácie. Pravdepodobne to bude socha niekoho, koho daný kult alebo kultúra uctieva. Môže to byť dobrý kráľ z dávných čias, ako dobrý český kráľ Václav, o ktorom dodnes počúvame na Vianoce. Po čase sa Česi prestanú uspokojene považovať za Čechov, prestanú piť víno a spievať pijanské piesne na slávu svojho dobrého kráľa. Z Čechov sa preonačia na boľševikov a poprú, že akýkoľvek kráľ bol niekedy dobrý. Prípadne povstanú vegetariáni či tí, čo pijú len vodu, a vyťahnu tie strašné slová, ktoré ich kráľ kedysi vyslovil: „Prineste mi mäso a víno.“ To už postačí ako dôkaz, že dobrý kráľ Václav bol v skutočnosti zlý kráľ Václav.

Tak či onak, skrátka z nejakého dôvodu vyskočí banda fanatikov a začne chmátať jeho sochou. Možno mu odložia nos, ako to urobili puritáni množstvu sôch, ktoré našli vo veľkolepých gotických katedrálach.

Na našom príbehu nie je dosiaľ nič mimoriadne. Je v povahe fanatikov niekam prihrmieť a narobiť tam lomoz. A pre sochy je tiež prirodzené zostať ticho stát a dovoliť, aby ich niekto porušoval.

POINTA PRÍBEHU

Svojrážnu dohru tohto príbehu môžeme nájsť v prístupe senátorov a starejších, o ktorých by sa predpokladalo, že budú reprezentovať tradičný a nemenný element v našom českom meste. Títo starí džentlmeni začali obranou kráľovho nosa a skončili obdivujúc ho za jeho beznosovosť. Keď sa revolúcia skončila, usporiadali sériu verejných prednášok vysvetľujúc, že beznosovosť je znakom praktických a mužných ľu-

» »

dí, že nos je dnes už nepotrebný orgán, podobne ako slepé črevo; že evolúcia káže najpokročilejším druhom zbaviť sa nosov; a že absencia tejto črty na kráľovskej soche je najvznešenejšou ozdobou politickej reality dnešných Čiech.

ODSTRAŇOVANIE ČRT

V podivnej spoločenskej atmosfére tejto krajiny jednoducho niet hraníc, do ktorých by sa táto negácia nezmestila a nestala sa módou. Krásne mladé dámy začnú vylepšovať svoju krásu splotením svojich noštekov presne tak, ako to teraz robia, keď si trhajú obočie. Nič totiž väčšmi nevylepší ľudskú tvár, ako odstránenie jej veľkých častí nejakou deštruktívnou operáciou. Všetci vychytení umelci a kritikovia budú vysvetľovať, že znázorňovanie nosa v umení je „fotografické“; že táto socha vôbec neplánovala ako reprezentatívna. Zároveň sa vyroja historici, ktorí budú dokazovať, že kráľ Václav nikdy nemal nos, pretože neexistuje nijaký záznam o tom, že by kráľ niekedy počas oficiálnych príležitostí kýchol. A v tých časoch boli zimy naozaj tuhé!

Veru, dala by sa napísať celkom vzrušujúca spoločenská fantázia o tom, ako sa umelecká kritika, módne rečičky a bulvárne médiá spojili do jedného šíku s cieľom presadiť túto novú črtu – alebo skôr odstrániť inú črtu. Lenže všetka táto obhajobná virtuozita by

vznikla len preto, aby ospravedlnila jeden vandalský čin.

Takýto postoj by sa čoskoro stal oficiálnym. A ak by to trvalo dlho, stal by sa aj tradičným. Ak hovoríme, že by sa nikdy nestal ortodoxným, myslíme tým, že by nikdy nekorešpondoval s pôvodnou pravdou o tejto veci (alebo s pôvodným zámerom sochára). Iba by kamufloval pravdu dôvtipnými výmyslami s cieľom zmieriť verejnosť s napáchanou škodou. Lenže nikdy by nemohol dokázať, že daná vec bola vytvorená preto, aby ju niekto poškodil.

Ortodoxia je primárny princíp, alebo skutočná príčina vecí, podľa ktorej veci môžeme súdiť nezávisle od nových výstrelkov či starých predsudkov. Existuje pravda, ktorá je rozpoznateľná v každej dobe. A ortodoxia je pojem, ktorý som raz objavil ako najvýstižnejší na jej označenie. Ibaže v týchto dňoch je práve ortodoxia jedinou prenasledovanou „herézou“.

E. K. (Krástlan)

(Medzititulky a odstčky: redakcia)

Vydavateľstvo PostScriptum

RÓBERT LETZ - PAVOL STANO (ZOST.)

Národe môj

Pamätnica 150. výročia narodenia Andreja Hlinku

Informačne bohatá reprezentatívna publikácia dokumentuje sériu podujatí konaných v septembri 2014 pri príležitosti 150. výročia narodenia Andreja Hlinku.

Jej obsah tvoria: 1. príhovory prednesené na slávnostnom zhromaždení v historickej budove NR SR v Bratislave (J. Figel', V. Judák, R. Letz, J. Pavlík), 2. príspevky deviatich historikov, ktoré odzneli na vedeckom seminári v Ružomberku, a 3. rozsiahla fotografická príloha zachytávajúca väčšinu spomienkových podujatí usporiadaných v Marianke, Bratislave, Nitre, Terchovej a Ružomberku.

Odborná i širšia čitateľská verejnosť takto dostáva k dispozícii ďalší pohľad na impozantnú postavu Andreja Hlinku, najmä na jeho osobnosť a nezlomného ducha, ktorý sa naplno a obdivuhodne oddal práci v prospech práva a spravodlivosti, v záujme obyčajného človeka i národného spoločenstva.

PAVOL MAČALA

Náčrt personalizmu Slovanov

Príspevok k anatómii východných pľúc Európy Jána Pavla II.

Pozoruhodná, dlho očakávaná kniha predkladá hlboké multidisciplinárne zamyslenie sa nad dnešnými časmi a postavením človeka v nich.

Autor, reflektujúci duchovné odkazy v dejinách ľudského myslenia, sa pýta: Kde hľadať pravdu o človeku, o zmysle jeho života? Tvrdí, že zo súčasnej kultúry a vedy sa vytratil človek, ľudská osoba, podmet dejín, ktorý im dáva zmysel, a teda že veda nemôže dať definitívnu odpoveď na kľúčové otázky. Zároveň vyzýva k znovobjaveniu dedičstva solúnskych svätých bratov Cyrila a Metoda pre potreby terajších čias. Pre pochopenie ich úsilia priniesť našim predkom pravé poznanie „vecí dočasných i večných“ je nevyhnutné lepšie poznať ich myslenie, ale aj historicitu Slovanov, a tak lepšie pochopiť význam symbolu „východných pľúc Európy“ sv. Jána Pavla II. Esej chce prispieť k zachovaniu si jasnej mysle uprostred narastajúcich intenzívnych búrok súčasného sveta.

Vydavateľstvo Post Scriptum
Rajecká 36, 821 07 Bratislava

+421 903 442 679 www.postscriptum.sk info@postscriptum.sk

Vittorio Messori sa zamýšľa nad stratou viery nedávno zosnulého Umberta Eca

Eco a viera – záhada roztržky

Dňa 19. februára 2016 zomrel v Miláne vo veku 84 rokov taliansky filozof, teoretik umenia a spisovateľ Umberto Eco. VITTORIO MESSORI v denníku *Corriere della Sera* uverejnil spomienku na zosnulého autora, ktorý o sebe povedal: „Bol som katolík, potom dlho ateista, teraz som agnostik.“

Pri našom stretnutí a rozhovoroch, rovnako ako pri čítaní jeho diel mi neunikol akýsi tieň žiaľu. Pretože som veľmi obdivoval jeho inteligenciu, kultúru, štýl, iróniu a umenie žiť, pociťoval som zároveň ľútosť veriaceho človeka tvárou v tvár mužovi, ktorý hovoril o svojom „definitívnom odpadnutí“ od akéhokoľvek náboženského vyznania, počínajúc, prirodzene, katolíckou vierou.

ZROD LIBERÁLA

Raz som mu to presne takto povedal a vylúčil som na jeho tvári enigmatický úsmev. A predsa to bol mladík, ktorý bol jedným z mládežníckych vodcov Katolíckej akcie, ktorého až do univerzitných štúdií sýtili starobylé i moderné postavy viery, ktorý denne pristupoval k svätému prijímaniu a týždenné ku spovedi a ktorý si zvolil sv. Tomáša za tému svojej diplomovej práce. Nemyslel pritom na získanie vysokoškolského diplomu, ale na obhajobu viery. No náhle namiesto vynikajúceho apologetu katolicizmu a iskrivého polemika, ktorý by bol pre veriacich darom, vyšiel z turínskej univerzity Umberto – liberál.

Áno, z Umberta Eca sa stal apologeta, ale najskôr obhajoval agnosticizmus a potom, ako sám pripustil, ateistický relativizmus, ktorý hlásal s obvyklou, navonok zábavnou ľahkosťou, no ktorý bol v skutočnosti neotrasiteľný.

S PASCALOM ŠUSED, SO SV. TOMÁŠOM PARTNER

Toto sklamanie mi však nezabránilo v úprimnej sympatii a teraz aj v zármutku, pretože viem, že už nikdy nebudem

počuť výroky podobné tomu, ktorý zaznel pri našom prvom stretnutí: „*Keby Pascal býval v našom činžiaku, zdrali by sme sa, ale nikdy by sme sa ne navštévovali. Keby ale na našom poschodí býval Tomáš Akvinský, po večeroch by sme hrávali karty, ale vždy by sa to skončilo hádkou a zavolaním právnikov. Možno by ma dokonca udal talianskej kriminálke kvôli podozreniu z terorizmu.*“

Kvôli knihe rozhovorov, ktoré som viedol najmä s niekdajšími veriacimi, aby som pochopil ich dôvody, som spolu s Ecom strávil jedno milánske odpolednie. Využil som ho na to, aby som nehovoril o kultúre všeobecne, ale aj o viere, živote a smrti. Keď Eco začal skrúcať hovor na filozofiu, žiadal som ho, aby sme opustili slovnú prestrelku a prešli ku konkrétnym faktom. Stávka na Boží prospech či proti Nemu sa

rodí skôr zo zážitku než z teoretických argumentov.

STRATA VIERY

Prečo, kvôli čomu – ak pripustíme, že sa to dá vyrátať – sa mohol človek, ktorý tak horlivo priľnul k evanjeliu, teda mladý Eco, vzdať svojej nádeje v Ježiša Krista?

Vo všetkej úcte som sa nemohol zbaviť podozrenia, že argumenty svojich odpovedí vypracoval *post factum*, aby podali racionálne vysvetlenie na vypudenie viery, ktoré vzišlo zo srdca a života skôr než z rozumu. Povedal som mu to. Eco pohotovo a úprimne odpovedal: „*Rád pripustím, že v tomto prípade akýkoľvek ‚dôkaz‘ či úsudok slúžia len na to, aby nás presvedčili o tom, o čom už sme presvedčení. Je pravda, že rozumové hľadiská nepostačia, aby vysvetlili môj životný príbeh. Ale tu ne-*”

»»»

UMBERTO ECO sa narodil 5. januára 1932 v piemontskom meste Alessandria. Bol medievalista a významný predstaviteľ semiotiky a postmodernej filozofie. Skúmal estetické myslenie stredoveku, neskôr problémy moderného umenia. Prednášal estetiku na univerzite v Miláne a v nakladateľstve Bompiani riadil edíciu filozofie a sociológie literatúry.

V Turíne začal študovať právo, štúdium nedokončil a začal študovať stredovekú filozofiu a literatúru. Doktorát získal na základe dizertačnej práce o estetike Tomáša Akvinského. Od roku 1956 spoluorganizoval vznik voľného zoskupenia avantgardných umelcov, základ neskoršej skupiny 63. Roku 1962 sa oženil s profesorkou umenia Renatou Rangeovou. Od roku 1964 bol lektorom na univerzite v Miláne, no už o rok bol profesorom vizuálnej komunikácie vo Florencii. Ako profesor pôsobil na milánskej Polytechnike, od roku 1971 na bolonskej univerzite. Bol prezident Univerzity San Marino, prednášal na univerzitách v Miláne, Paríži a New Yorku. Prevažne žil neďaleko San Marina v budove zrušeného opátstva.

Okrem vedeckých diel a esejí písal aj romány. Literárne debutoval síce neskôr, no už jeho prvý román „Meno ruže“ (1980) sa stal celosvetový bestseller. Celkovo napísal sedem románov.

Za svoje vedecké i literárne dielo získal množstvo ocenení, až 28 svetových univerzít mu udelilo čestný titul *honoris causa*.

-r-

postačujú ani životopisné okolnosti. Ľudia, ktorí si prežili niečo obdobné ako ja, si uchovali vieru. Zdalo sa mi, že strata viery bola akýmsi prerušením elektrického obehu. Kto môže povedať, aké boli jej skutočné, hlboké príčiny?“

S JEŽIŠOM KRISTOM SA DÁ DOHODNŮ

Hovorili sme aj o smrti. Ako vtedy povedal, jej drámu si prežil na vlastnej koži, keď mu nečakane zomrel otec. „Od tých čias ubehli roky, ale denne na to myslím. Neusilujem sa freudovsky pomstiť svojmu otcovi, ale pomstiť svojho otca. Niektori o mne hovoria, že zbieram pocty. Vôbec nie, chcem len svojmu otcovi poskytnúť zadosťučinenie, ktoré očakával odo mňa ako svojho syna a ktoré sa mu nikdy nedostalo.“

Na tomto mieste som sa Eca opýtal, kde je teraz jeho otec? Kde sú všetci zomrelí? A kde raz budeme aj my? Odpovedal: „Za onými bronzovými bránami je tma a chaos. Alebo je tam Nič či plochá a pustá púšť bez konca.“

Pripomenul som mu, že smrť je po výhrade stávka, ktorá vedie k mnohým rôznym koncom. Čo keby mali pravdu tí, ktorí hovoria, že nám vyjde oproti Ježiš Kristus? Odpovedal bez zaváhania, ako by o tejto možnosti už viac ráz premýšľal: „Počujte, ak náhodou ten Nazaretský skutočne je a bude mi chcieť

príjsť nejaký proces, poviem mu to isté, čo teraz vám. Po súvahe a úsudku som dospel k záveru, že ty nás nebudeš čakať. Myslím si, že potom by sme mohli dospieť k nejakej rozumnej dohode. Ak to však bude krutý a pomstyctivý Boh niektorých protestantských siekt, potom bude lepšie, keď s ním nebudem mať nič do činenia. Nech ma radšej pošle do pekla, kde aspoň budú slušní ľudia.“ A po krátkej pauze dodal: „Pozrite sa, som presvedčený, že ak by názor bol Boh, bol by to Boh svätého To-

máša. Za života by som sa bol s Tomášom hádal, ale napriek všetkému to bol človek, s ktorým by som mohol uvažovať nad vecami, ktoré majú cenu.“

A teraz teda Umberto Eco už „vie“. K úcte, ktorú si určite zaslúži natoľko plodný život, môže veriaci človek diskretné a v súlade so svojím presvedčením pripojiť modlitbu nad rakvou, ktorá si – dôsledne a bez pretváranky – nežiada náboženský sprievod.

VITTORIO MESSORI/RV
(Medzitulky: redakcia)

KDH | 17

121 Milan Šindler

kandidát na poslanca do Národnej rady SR

Kandidujem preto, aby sme spolu:

1. zlikvidovali toxickú skládku, ktorá ohrozuje na Žitnom ostrove nevyčerpatelný rezervár pitnej vody pre celé Slovensko
2. presadili okamžitú informovanosť občanov o skrytých skládkach a zasiahnutých oblastiach v celej SR
3. presadili neodkladnú sanáciu ostatných environmentálnych záťaží, na ktoré doteraz nikdy nezvýšili peniaze, ani ambície zodpovedných
4. presadili neodkladnú novelizáciu všetkých zákonov, ktoré umožnili tento nenormálny a nemorálny stav

KEĎ SI SLOVENSKO NEOCHRÁNI PITNÚ VODU ŽITNÉHO OSTROVA, STRATÍ BUDÚCNOSŤ!

Podporte ma a zakrúžkujte číslo **121** Milan Šindler na kandidátke KDH

KDH | 17

**ODSTRÁŇME
TOXICKÚ SKLÁDKU
ZO ŽITNÉHO OSTROVA**

KDH | 17

121 Milan Šindler

kandidát na poslanca do Národnej rady SR

SLOVENSKO
viac na:
www.milansindler.sk

SLOVENSKO
zachráňme pitnú vodu
na Žitnom ostrove

SLOVENSKO
BEZPEČNÝ DOMOV
SPOKOJNÉ RODINY

Španielsky spisovateľ a mysliteľ José Ortega y Gasset sa zamýšľa nad krehkosťou slova

Dôstojnosť slova

JOSÉ ORTEGA Y GASSET sa v *Predslove pre Francúzov* (1937) svojej knihe *Vzbura davov* (1930) okrem iného zamýšľa aj nad významom a krehkosťou slova.

Som presvedčený, že hovoriť je oveľa iluzórnejšia činnosť, než za akú sa všeobecne pokladá, ale to platí takmer o každej ľudskej činnosti.

Jazyk definujeme ako prostriedok, ktorý nám slúži na vyjadrovanie myšlienok. Ale ak je táto definícia pravdivá, potom je ironická, obsahuje v sebe skryté výhrady, a ak ju správne neinterpretujeme, má veľmi neblahé dôsledky. A tak je to aj s touto definíciou.

Jazyk prinajmenšom slúži aj na zastieranie našich myšlienok a na luhanie. Lož by bola nemožná, keby reč v svojom prvotnom a normálnom význame nebola úprimná. Falošný peniaz obieha za pomoci pravého. Klamstvo sa v konečnom dôsledku pokorne priznáva na úprimnosti.

ŤAŽKOSŤ DOROZUMENIA SA

Ale najnebezpečnejší je na tejto definícii jej optimistický dodatok, s akým ju zvyčajne počujeme. Lebo ona samotná nezaručuje, aby sme prostredníctvom jazyka mohli pri dostatočnom vzdelaní vyjadriť svoje myšlienky. Natoľko ho až definícia nezaväzuje, ale ani nám neumožňuje vidieť v úplnosti striktnú pravdu: ak totiž človek nie je schopný dorozumieť sa so svojimi blížnymi a je odsúdený na radikálnu samotu, vynakladá vyčerpávajúce úsilie nájsť k nim cestu. V rámci týchto úsilí sa práve jazyku občas podarí vyjadriť čo najpresnejšie čosi z toho, čo sa odohráva v našom vnútri. To je všetko.

Lenže my zvyčajne nevyužívame tieto rezervy. Naopak, ak človek niečo povie, robí to, pretože verí, že bude môcť povedať, čo si myslí. Lenže to je práve iluzórne. Jazyk na to nestačí. Povie len trochu viacej alebo menej z toho, čo si myslíme, a kladie neprekonateľné prekážky pre vyjadrenie zvyšku. Dost' dobre nám poslúži pri matematických vzorcoch a dôkazoch; ale ak hovoríme o fyzike, ihneď sa ukáže ako omylný a nedostatočný. Ak však prejdeme v rozhovore na témy dôležitejšie, ľudskejšie a „reálnejšie“, jazyk sa stáva čoraz nedokonalejší, ťažkopádnejší a zmätenejší.

š. Poddávajúc sa zakorenenému predsudku, že pomocou reči sa dorozumievame, vravíme a počúvame všetko natoľko dôverčivo, že napokon sa neraz dorozumieme oveľa horšie, ako keby sme sa mlčky pokúsili využiť cudzie myšlienky.

STRATA PRESTÍŽE

Priveľmi zabúdame, že skutočná reč nielenže čosi vraví, ale že to vraví nikomu. V každom slovnom prejave je vysielateľ a príjemca, ani jednému nie je význam slov ľahostajný. Mení sa spolu s nimi. *Duo si idem dicunt non est idem.* (Ak dvaja vravia to isté, nie je to to isté.) Každé slovo sa viaže na istú okolnosť. Jazyk je v svojej podstate dialóg, a všetky ostatné rečové prejavy znižujú jeho účinnosť. Preto sa nazdávam, že kniha je dobrá natoľko, natoľko nám ponúka latentný dialóg, z ktorého máme pocit, že autor si vie konkrétne predstaviť svojho čitateľa, a tento má zase pocit, akoby sa spomedzi riadkov dvíhala k nemu ektoplazmická ruka, ktorá sa ho dotýka, chce ho pohladkať – alebo mu veľmi zdvorilo uštedriť úder päťou.

Slovo sa zneužívalo a preto stratilo svoju prestíž. Ako pri mnohých iných veciach jeho zneužitie spočívalo v tomto prípade v ľahkovážnom používaní, neuvedomujúc si obmedzenia každého jazykového nástroja. Už takmer po dve stáročia sa zakorenila predstava, že hovoriť značí hovoriť *urbi et orbi*, čiže ku všetkým a k nikomu. Neznášam tento spôsob reči a trápi ma, keď celkom konkrétne neviem, ku komu hovorím.

ACH, ĽUDSTVO!

Bez toho, aby sa priveľmi nástojilo na pravdivosti tejto udalosti, traduje sa, že pri životnom jubileu Victora Huga usporiadali v Elyzejskom paláci veľkolepú oslavu, na ktorej sa zúčastnili na jeho počesť zástupcovia všetkých možných národov. Slávny autor zaujal vo veľkej recepcnej sieni okázalý postoj sochy, opierajúc sa laktom o rímsu na kozube. Zástupcovia jednotlivých národov predstupovali radradom pred prítomných

hostí, aby preukázali poctu francúzske-
mu bardovi. Ceremoniár ich hlasno uvádzal: „Pán zástupca Anglicka!“ A Victor Hugo s dramaticky rozochveným hlasom a prevrátenými očami zvolal: „Anglicko! Ach, Shakespeare!“ Ceremoniár pokračoval: „Pán zástupca Španielska!“ A Hugo na to: „Španielsko! Ach, Cervantes!“ Ceremoniár: „Pán zástupca Nemecka!“ A Victor Hugo: „Nemecko! Ach, Goethe!“

Potom však prišiel rad na pána drobnej pripučenej postavy, podsaditého, ťarbavo sa pohybujúceho. Ceremoniár zvolal: „Pán zástupca Mezopotámie!“ Victor Hugo, ktorý sa dovtedy správal smelo a sebavedome, odrazu akoby zaváhal. Jeho rozšírené zrenice zakrúžili v širokom zábere, akoby hľadal vo vesmíre čosi, čo mu chýbalo. Ale odrazu bolo zrejme, že to našiel, že znovu ovládol situáciu. A vskutku, v tom istom patetickom tóne a s nemenším dôrazom odpovedal na poctu tučnučkého zástupcu: „Mezopotámia! Ach, ľudstvo!“

Spomenul som to, aby som bez pátosu Victora Huga dal najavo, že som nikdy nič nenapísal ani nepovedal o Mezopotámii a že som nikdy neoslovil ľudstvo. Tento zvyk oslovovať ľudstvo, čo je najvznešnejším a preto aj najúbohejším prejavom demagógie, si osvojili okolo roku 1750 vyšinití intelektuáli, ktorí si neuvedomovali svoje vlastné obmedzenia, a pretože boli profesionálne ľuďmi od slova, ľuďmi *logosu*, používali ho bez rešpektu a zdržanlivosti, pričom si neuvedomovali, že slovo je sviatosť, s ktorou treba narábať veľmi šetrne.

JOSÉ ORTEGA Y GASSET
(Medzitulky: redakcia)

Vyšlo **marcové** číslo Našej Žilinskej diecézy

- Lietavský pán farár Stanislav Belák • Manželia Bačovci z Beluše •
• Prečo som učiteľom - Ján Hrkút • Reportáž z Filipín •
• Jezuita Félix Jozef Litva • **Rozhovor s Donom José o Sýrii** •
• Aktívne občianstvo • Charita má výnimočné postavenie •

Nedostal sa k vám časopis?

Napište nám do redakcie a pošleme vám ho poštou. Časopis si môžete aj predplatiť.

Inštitút Communio, n.o.
Jána Kalinčiaka 1
010 01 Žilina

Email: icommunio@gmail.com
Web: www.icommunio.sk
Tel.: 041/56 58 434

V Bratislave-Petržalke zachránili najväčšiu monumentálnu maľbu na Slovensku

Maliar a Mier

Najväčšiu monumentálnu maľbu na Slovensku a zrejme aj v strednej Európe vytvoril akademický maliar JOZEF PORUBČIN (na snímke) v roku 1985 a volá sa *Mier*. Pol roka bola „pochovaná“, no už opäť žiari vo svojich pôvodných farbách v bratislavskej Petržalke.

Ked' sa stávalo najväčšie slovenské sídlisko Bratislava-Petržalka (v súčasnosti približne 115-tisíc obyvateľov), v rokoch 1973 až 1990 platil zákon, podľa ktorého investor musel 0,5 až 2 % z prestavaných peňazí vyčleniť na výtvarné dotvorenie objektu či jeho okolia. Okrem sôch a iných artefaktov takto vzniklo aj sedem monumentálnych malieb na štítových stenách 12-poschodových panelákov. Ich plocha dosahovala až 450 štvorcových metrov.

ZÁCHRANCA

„Keď sa po roku 2000 začalo v Petržalke so zatepľovaním bytoviek, všetky tieto maľby či mozaiky postupne pod zateplením zmizli. Už som sa zmieril s tým, že takto odíde do histórie aj môj Mier,“ spomína J. Porubčin.

Pravda, niektoré maľby boli ideologicky poznačené dobou svojho vzniku. Iné však nie. Napríklad predposledná monumentálna maľba, ktorá sa stratila pod vrstvou zateplenia, znázorňovala troch bežcov a jej autor bol Oto Lupták. Porubčinova nadčasová maľba na Osuského ulici vydržala ako posledná. No v marci 2015 začali polystyrénom prekrývať aj ju. „Bolo šťastie, že sa našiel niekto taký ako novinár a fotograf Martin Kleibl, ktorý sa podujal na jej záchranu,“ zdôraznil akademický maliar Jozef Porubčin. M. Kleibl sa totiž ešte ako chlapec z protiháhlého domu denne díval na Porubčinovo dielo, páčilo sa mu a nechcel sa zmieriť s tým, že natrvalo zmizne. V apríli 2015 inicioval verejnú zbierku na záchranu *Mieru* a prostriedky získal aj od Slovenskej národnej galérie a jednej zo slovenských bánk. „Šťastím bolo tiež to, že žije aj remeselný realizátor maľby horolezec Stano Marton, ktorý na novú fasádu podľa môjho pôvodného výtvarného riešenia naniesol farby tak, ako to urobil aj pred tromi desaťročiami,“ poznamenal J. Porubčin a do-

dal: „Maľba sa nanovo dokončila v novembri 2015. Na jar 2016 ju čaká ešte jeden náter, aby vydržala čo najdlhšie.“

Mimochodom, v súvislosti s Porubčinovým *Mierom* sa tiež otvorila debata o dôležitosti umeleckých diel aj v rámci novej výstavby slovenských sídlisk a ochrane diel, ktoré sa už realizovali.

SGRAFITO VIEROZVESTCOV

Akademický maliar Jozef Porubčin pochádza z Malých Ledníc pri Považskej Bystrici. Ako syn miestneho baču a mamy, ktorá bola domáca, ale ktorá ho odmlala, najmä cez náboženské motívy, viedla k maľovaniu, v istom zmysle dosiahol na Slovensku svoj výtvarný „americký sen“.

V Bratislave absolvoval Vysokú školu výtvarných umení (1969 – 1975), kde navštevoval Oddelenie monumentál-

neho maliarstva (F. Gajdoš) a Oddelenie reštaurovania umeleckých a historických pamiatok (prof. K. Veselý).

Okrem iného mu patrí aj slovenský primát v rámci najväčšieho stvárnenia svätých Cyrila a Metoda (sgrafito na fasáde kostola v Návojevciach pri Partizánskom, výška postáv 11 metrov, realizované v roku 1993). Jeho diela sú súčasťou výzdoby desiatok kostolov, cirkevných objektov či sídlisk a civilných budov.

Na dôvažok možno dodať že podobne sa presadili aj jeho piati bratia, z ktorých je jeden právnik, dvaja sú lekári (jeden pôsobí v USA) a dvaja sú kňazi (jeden pôsobí v Rusku). „Pravdaže ma teší, že môj Mier sa zachránil, no keď vidím, čo všetko nebezpečné sa deje okolo nás, len aby ostal mier...“ prízvukuje akademický maliar Jozef Porubčin.

PAVOL VITKO

(Snímky: archív autora)

Mier, Bratislava-Petržalka

Cyril a Metod, Návojevce

Staňte sa členom Klubu časopisu VOX

Časopis VOX je závislý od podpory svojich čitateľov.

Predplatením si časopisu

a získaním aspoň jedného predplatiteľa

alebo akýmkoľvek finančným darom

sa automaticky stávate členom klubu.

**Členom klubu môže byť jednotlivec, rodina,
spoločenstvo či firma.**

Viac informácií získate na www.vox.prikryl.sk

VOX

spája

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com 0918 472 420

Objednajte si
dvojtyždenník o náboženstve a kultúre

VOX

Celý ročník
si môžete objednať

kedykoľvek v priebehu roka.

Neprídete tak nielen o jednotlivé čísla, ale ani o prílohy.

**Ročné predplatné je 10 eur,
polročné 6 eur.**

Do správy pre prijímateľa kvôli identifikácii platby
uved'te

priezvisko a adresu

VOX

Dvojtyždenník o náboženstve
a kultúre

Vydáva Rada KBS pre vedu, vzdelanie
a kultúru

Adresa redakcie: Dvojkřížna 4,
821 06 Bratislava
ISSN 1339-3634

Vychádza dvojtyždenne v pdf podobe.
Cirkevný cenzor: ThLic. Zdeno Pupík, PhD

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl
tel. +421 915 793 811,
e-mail: vox@prikryl.sk,
prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať
e-mailom alebo telefonicky:
vox.zdruzenie@gmail.com
+421 915 793 811

Číslo bankového konta:
SK03 0200 0000 0035 0204 0751